

- SZELLEMY: Nagybánya és környékének érczei. — 1894. Zeitschrift für prakt. Geol. 1894. Heft 12.
- TÓTH M.: Ós-emberre vonatkozó leletek Nagyváradról. — Erd. museum Egly. Értesítője. 1895. XX. 359.
- TOULA F.: Ueber den Durchbruch der Donau durch das Banater Gebirge. — Schriften des Vereins zur Verbreitung naturwissen. Kenntnisse in Wien 1895.
- VITÁLIS B.: A Tisza hydrografiája. — A selmeczbányai ev. lyceum Értesítője az 1894—95. tanévről.
- WALTER H.: Der Schacht Nr. V. im Sósmező (Com. Háromszék). — Montan-Zeitung für Oesterreich-Ungarn und die Balkanländer 1895. II. 11.
- WALTER H.: Ungarisches Petroleum-Vorkommen. — Montan-Zeitung für Oesterr.-Ungarn und die Balkanländer 1895. II. 165.

TÁRSULATI ÜGYEK.

A MAGYARHONI FÖLDTANI TÁRSULAT 1896. FEBRUÁRIUS 5-ÉN TARTOTT KÖZGYÜLÉSE.

Jelen voltak: BÖCKH JÁNOS elnöklete alatt: dr. KRENNER J. SÁNDOR alelnök, HALAVÁTS GYULA, dr. LOSVAY LAJOS, P. INKEY BÉLA, KALECSINSZKY SÁNDOR, L. LÓCZY LAJOS, dr. PETHŐ GYULA, PETRIK LAJOS, T. ROTH LAJOS, dr. SCHAFARZIK FERENCZ, dr. SCHMIDT SÁNDOR, dr. SZONTAGH TAMÁS választmányi tagok; ADDA KÁLMÁN BÖCKH HUGÓ, FARBAKY ISTVÁN, FRANCÉ REZSŐ, dr. FRANZENAU ÁGOSTON, GESELL SÁNDOR, dr. KOCH ANTAL, dr. LÖRENTHEY IMRE, MELCZER GUSZTÁV, dr. PÁLFY MÓR, STEINHAUSZ GYULA, TREITZ PÉTER rendes tagok; dr. STAUB MÓRICZ és dr. ZIMÁNYI KÁROLY a társulat titkárai; végül számos vendég.

1. Az elnök üdvözli a megjelent tagokat és a következő elnöki megnyitót tartja:

Tisztelt Közgyűlés!

Eppen egy éve annak, hogy tisztújító közgyűlésünkre összegyűltünk volt, akkorában egyúttal röviden visszapillantván a multra és bizalommal tekintvén a jövő felé.

A mint akkor nyugodt lélekkel várhattuk a megtett kötelesség, a végzett munka feletti ítéletet, úgy, azt hiszem, a jelen alkalommal sincs okunk bármely irányban a pirulásra.

Kegyes pártfogónk, galanthai herczeg ESZTERHÁZY PÁL ö Főméltósága, a közeli napokban adta ismét fényes jelét társulatunk iránt érzett jó indulatának, mi által működésünk anyagi téren hathatós támogatást nyert.

Csakis hódoló, legmélyebb köszönetünk nyilvánítása mellett fogadhatjuk ö Főméltóságának e kegyességét.

Úgy mint kün a természetben az örökös változás tüneményeivel egyáltalán találkoznak, úgy érvényesül ezen törvény társulatunk életében is; és midőn rö-

viden visszapillantok az imént elmúlt évre, sajnos, nem látom veszteségtől mentnek társulatunk tagjai sorát.

Kis, de lelkes csapatunkból a kérlelhetetlen halál ismét néhányat kiragadott s ezek közül nevezetesen két férfiú az, a kinek névszerinti felemlítésére engem a kiváló érdemeikre való tekinteten, a tisztelet és szaktársi köteléken kívül még a barátság is kötelez. PÉCH ANTAL-t és POŠEPNY FERENCZ-et értem, és ki ne ismerné e neveket körünkben ?

PÉCH ANTAL, a ki az 1822-ik évi június hó 14-én Nagyváradon született, 1895. szeptember 19-én mint nyugalmazott m. kir. miniszteri tanácsos zárta le örökre szemeit Selmeczbányán, tehát ugyanott, a hol néhány évvel előbb még mint a bányakerület igazgatója működött, melynek története megírását is az ő buzgóságának köszönjük, s melyet egykor a parlamentben is képviselt. A ki valaha érintkezett vele, az csakhamar megszerette a nyílt jellemű férfiút, a ki a becsületesség és szorgalom valódi mintaképe volt.

Tetőtől talpig magyar bányász volt, s a ki az ő jóságos szemei tekintetét valaha látta, az teljes bizalommal volt iránta.

PÉCH ANTAL mély tudású férfi volt, a ki életében nem könnyen jutott a fényes állásra, melyet végre betöltött, de ha valaki elmondhatja, hogy mindent, a mit életében elért, azt önmagának köszöni, úgy ezt teljes joggal PÉCH ANTAL tehette.

Én itt emlékének csak rövid sorokat szentelhetek, de ezek őszinte szívből erednek az iránt, a ki a magyar bányászat érdekében közismerten annyit tett, s a kivel 1867-ben a m. kir. pénzügyi miniszteriumban szolgálván, őt ott nemcsak tisztelni, de szeretni is tanultam.

Hogy mi volt ő a magyar bányászatnak, s mit vesztett ez el elhúnytával azt csakhamar megérti bárki, a ki tudomást szerez magának ama lesújtó hatásról, melyet halálának híre a magyar bányászat, s az ezzel rokonszenvezők körében előidézett.

Vele a magyar bányászati irodalom nestora, a «Bányászati és Kohászati Lapok» megalapítója szállt sírba. 1867-ben lépett PÉCH ANTAL társulatunk kötelékébe is és ennek hű tagja maradt haláláig.

Midőn 1873-ban Selmeczbányára ment bányaignazgatónak, ott egyszersmind főkegyesületünk elnöke lett és életének végéig tudta főkegyesületünk eleveenségét fentartani. Közlönyünk munkatársa is volt. Az egyik értekezésében : «Az úrvölgyi bányászathoz». (Földtani Közlöny VII. 309. l.) fejtegeti annak lehetőségét, hogy az úrvölgyi bányákban még mindig volnának új ércztelek megnyithatók és két évvel későbbben beszámolt főkegyesületünk 1879. márczius 5-én tartott szakülésén az ott elért eredményről, mely pozitívnak nem volt ugyan mondható, de igazat adott ama nagyfontosságú nyilatkozatának, hogy «mennyire szükséges a térképeken a kőzet minőségének megjelölése», és fölismervén a bányászatban a geologia nagy befolyását, a bányageologusok intézményének behozatalán fáradozott. Nyugodjék békében!

Szomorú szívvel vettük továbbá POŠEPNY FERENCZ cs. kir. bányatanácsos és bányászakadémiai tanárnak még 1895. márczius 27-én a Bécs melletti Döblingben történt elhunytának híreit.

E férfiú nem volt ugyan hazánk szülöttje, mert 1836-ban Starkenbachon

(Csehországban) született, de mint kortársai tudjuk, ő nemcsak több éven át, még pedig két ízben, tartózkodott hazánkban, ennek geologiai viszonyait, nevezetesen pedig bánya-geologiai irányban vizsgálván, hanem még később is többszörösen ellátogatott hozzánk, hol többjeinkhez a baráti kötelék is fűzé. Hazánk bánya-geologiai irányban való megismertetése által elhervadhatlan érdemeket szerzett magának.

Ama gyűjtőmű, melyet POŠEPNY FERENCZ «Archiv für Practische Geologie» cím alatt megindított, melynek második kötetének megjelenését már nem érthette meg, baráti kéz beiktatta ama feljegyzéseket is, melyeket «Zur Geschichte meiner wissenschaftlichen Bestrebungen» címmel hagyatékában találtak, s melyek nem érdek nélküli adatokat tartalmaznak e férfi életére és törekvéseire nézve, s melyekre tehát itt bátorodom a figyelmet ráirányítani. Bányászakadémiai tanulmányainak Příbramban való elvégzése után került először hazánkba, még pedig a nagybányai bányaigazgatóságához Oláhlúposbányára, hol korántsem örömeire régi építkezések számlái egybeállításával kellett foglalkoznia, mely munkától végre Kosztka J. bányatanácsos megmentette. 1862-ben már Rodnán látjuk őt az ottani ércelőjövettel tanulmányozásával elfoglalva.

1863-ban a bécsi földtani intézetnél megírtott tanfolyamhoz hivatott be, hol vele először 1864 őszén találkoztam. Akkor POŠEPNY FERENCZ egészségtől duzzadó, erős testalkatú, magas termetű férfi volt, úgy, hogy biz inkább hosszú életet lehetett volna neki jósolni, mintsemhogy azt, hogy 59 éves korában lezárja életét.

1865-ben ismét a rodnai ércfekvőhely tanulmányozásával és ide vágó jelentése egybeállításával foglalkozott, mire ugyancsak 1865-ben Verespatakra küldetett az ottani bánya-geologiai viszonyok felderítése végett, hol 1869-ig volt elfoglalva, de mint mondja, tanulmányainak lezárásától még igen távol állt, midőn ugyancsak az utóbbi mondott évben további szolgálattételre Bécsbe hivatott.

Nem követhetem itt ottani működésében, de maga kiemeli azt, hogy midőn a monarchia másik felében, tüzetesen Raiblben való működése közben bizonyos, tőle még korainak tartott követeléssel álltak szembe, melylyel egyet nem érven, Magyarországon nyert új barátjához, PÉCH ANTAL-hoz fordult, s ez megígérte neki, hogy alkalmas működési tért nyit neki Magyarországon, a mint azután nem sokkal később tényleg mint bánya-geolog meghivatott hazánkba, s Rézbányára küldetett az ottani viszonyok tanulmányozása végett.

Valamivel később, t. i. az 1871. június 8-án KERKÁPOLY KÁROLY, akkori m. kir. pénzügyminiszter kinevezte az ideiglenesen felállított bánya-geologusi állások másodikára a most már körünkben tartózkodó GESELL SÁNDOR tagtársunkat még pedig a máramaros-szigeti és nagybányai bányaigazgatóságok kerülete számára, de egyszersmind azon utasítást is kapta, hogy a bánya-geologusi teendőkhöz való bevezetés és az eljárás körüli gyakorlatszerzés végett egyelőre mintegy 2 hónapi időtartamra az akkorában már Rézbányán működő, idősb szak- és kartársához, POŠEPNY FERENCZ-hez csatlakozzék.

POŠEPNY F. ez utóbbi tanulmányainak eredményét «Geologisch-Montanistische Studien der Erzlagerstätten von Rézbánya in SO.-Ungarn» címmel társulatunk adta ki 1874-ben mint mellékletet a «Földtani Közlöny» IV-ik évfolyamához. A még megelőzőleg Rodnán és Verespatakon végzett tanulmányaira vonatkozó megfigyeléseit POŠEPNY FERENCZ számosabb, jobbára a bécsi földtani

intézet «Verhandlungen»-jeiben, vagy ennek Évkönyvei köteteiben, nemkülönb az «Oesterreichische Zeitschrift für Berg- und Hüttenwesen» évfolyamaiban megjelent rövid cikkekben, vagy dolgozatokban tette közzé.

1870-ben már bemutatta Bécsben, mely felvételi adatai feldolgozására rendszeres téli tartózkodási helye volt, a verespataki aranybányászat területének geologia-bányászati átnézetes térképét is (Verhandl. d. k. k. geol. Reichsanstalt 1870. p. 95.), mint szorgalmas kutatásainak egyik szép tanujelét. A verespataki aranybányászat területeinek bánya-geologiai térképe meg van ugyan hazánkban, magam láttam 1893-ban az abrudbányai m. kir. bányahivatal birtokában, de sajnos, hogy ebből legalább hű másolat sem jutott még annak idején birtokunkba, mely hézagot mielőbb pótlandónak tartom és ez ügyet különösen bányafőgeologunk figyelmébe ajánlom.

Rézbányán kívül POŠEPNY-nek, mint m. kir. bányageologusnak, Újbánya, Úrvölgye és Magurka bányáinak tanulmányozása szintép feladatul tűzetett ki, s ezek felvételét be is fejezte, a mint szintén az adatok tudományos feldolgozása és a közben még megejtetni szándékolt tanulmányútjait illetőleg beadványt intézett felsőbb hatóságához; de minthogy POŠEPNY F. a kidolgozás helyeül továbbra is Bécsset kívánta választani, s e körül felsőbb hatóságával nézetellentétbe jutott, ő 1874-ben állásától való felmentését kérte s így a magyar államszolgálatból végleg kilépett.

POŠEPNY F. ezután az osztrák kormány részéről nyert többszörös megbízásokat, míg 1875-ben segédtitkár lett az osztrák földmívelési miniszteriumban, de továbbra is bánya-geologiai tanulmányok képezték feladatát.

Időközben POŠEPNY F. mind tágabb tért nyitott tanulmányainak, miközben Amerikát is meglátogatta, és nem szünt meg a bánya-geologiai vizsgálatok rendkívüli fontosságát hirdetni és az idevágó ismereteknek az osztrák bányászati akadémiákon való előadása mellett is szót emelni.

1879-ben tényleg tanárrá neveztetett ki a pübrami bányászakadémiához az ásványfekvőhelyek speciális geológiájának felállított tanszékére, hol 1889-ig működött, közben az Uralt is felkeresvén.

1889-ben fokozódó gyengélkedése a tanári pályáról való visszavonulásra kényszeríté, s ő ezentúl állandóan Bécsbe húzódott vissza, kedvező vagyoni viszonyok közt teljes idejét kedvencz tanulmányainak és ezzel kapcsolatos utazásoknak szentelven.

Tevékeny életének irodalmi gyümölcseit itt egyenkint felsorolni nem lehet feladatom, annál kevésbé, minthogy ezek a fent idézett «Archiv» II. kötetében 1860-tól 1895-ig terjedőleg életadatai után egybeállítvák.

POŠEPNY FERENCZ-et, sajnos, igen korán szólította ki a kegyetlen sors az élők sorából. Sok tudás és tapasztalat szállt vele a sírba, de sok és igen becses az is, a mit örökségül visszahagyott az irodalomban, tüzetesen pedig azon téren, melyet oly szeretettel és kitartással művelt, a bányageologia terén.

Nyugodjék immár békeben anyja oldala mellett ugyanazon helységben, melyben egykor született, mi pedig hűen meg fogjuk őrizni emlékét.

Társulatunk, kinek a boldogult 1871 óta volt tagja, annyira tudta megbecsülni tudományos törekvéseit, hogy szűk pénzügyi állapotának daczára 1874-ben kiadta Rézbánya ércfekvőhelyeiről szóló tanulmányát a következő

czím alatt: «*Geologisch-montanistische Studien der Erzlagerstätten von Rézbánya in SO.-Ungarn.*» 198 lap 3 színes és 2 lith. táblával.*

A lefolyt év általában a fokozottabb munka éve volt, mert a mindjobban közeledő millennáris kiállításra való készülődés sokat közlünk oly mérvben vett igénybe, hogy mellette a rendes teendők csak megfeszített munkálkodással voltak elvégezhetők.

Az országos geologiai felvételek azonban a mult évben is az előirt mederben mozogtak, a mint egyesületeink életéből felemlíthetem, hogy az «Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület» 1895. évi szeptember hó 15 és 16-án tartotta meg élénk részvétel mellett kirándulásokkal egybekötött harmadik rendes évi közgyűlését Vajda-Hunyadon, s amint mindjárt hozzá tehetem, hogy az egyeslet Budapesten lakó számos tagja még 1895. januárius 17-én helybeli külön osztály

* POŠEPNY hazánkra vonatkozó és a bécsi cs. k. földtani intézet kiadványaiban megjelent közleményei a következők:

Geognostische Karte des Mittellaufes der Lapos, Siebenbürgen. — Jahrb. d. k. k. geol. Reichsanst. Wien. Bd. XII. Verhandlgn. p. 192.

Die Quarzite von Drietoma bei Trencsin. — L. c. XIV. p. 497—503.

Erzfürhungs-Verhältnisse der Rodnaer Alpen in Siebenbürgen. — L. c. XV. Vrhndlgn. p. 71.

Eruptivgesteine der Umgebung von Rodna, Siebenbürgen. — L. c. p. 135.

Geologisch-bergmännische Karten des k. k. Rodnaer Werkes. — L. c. p. 136.

Geologisches Alter der Rodnaer Erzlagerstätten. — L. c. p. 183.

Studien aus dem Salinen-Gebiete Siebenbürgens. — L. c. XVII. p. 475—516 mit 3 Tfln.

Einige Resultate meiner bisherigen Studien im Verespataker Erzdistrict. — Verhandlungen der k. k. geol. Reichsanst. Wien 1867. p. 99.

Schichtung des siebenbürgischen Steinsalzes. — L. c. p. 134.

Zur Entsehung der Quarzlager. — L. c. p. 90.

Das Schwefelvorkommen aus Kiliman. — L. c. 1867. p. 153.

Das Alter der karpatischen Salinen. — L. c. p. 183.

Ein neues Schwefelvorkommen an der Cicera bei Verespatak. — L. c. p. 237.

Zur Geologie des siebenbürgischen Erzgebirges. — Jahrb. d. k. k. geol. Reichsanst. Wien. Bd. XVIII. p. 53—56.

Allgemeines Bild der Erzführung im siebenbürgischen Bergbau-Districte — L. c. p. 297—302.

Zur Stratigraphie des südöstlichen Theiles des Diharer Gebirges in Siebenbürgen. — Verhdlgn. d. k. k. geol. Reichsanst. Wien. 1868. p. 381.

Bemerkungen über Rézbánya. — L. c. p. 418.

Anhydrit im Steinsalz von Vizakna in Siebenbürgen. — L. c. 1869. p. 140.

Die Natur der Erzlagerstätte von Rodna in Siebenbürgen. — L. c. 1870. p. 19.

Einige Beziehungen zwischen Erzlagerstätten und Dislocationen. — L. c. p. 20.

Geologisch-montanistische Generalkarte des Goldbergbau-Reviers von Verespatak in Siebenbürgen. — L. c. p. 95.

Allgemeines über das Salzvorkommen in Siebenbürgen. — L. c. p. 339.

megalakulását határozta el, első, előadással egybekötött gyűlését 1895. márczius hó 9-én Budapesten tartá meg, s azóta tevékenységét szakadatlanul folytatja.

Őszinte rokonszenvünk kíséri az «Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület» budapesti osztályát működésében.

A külföldi congressusok közül nevezetesen a VI-ik internationalis geographiai congressus vonta magára nagyobb mérvben a figyelmet, mely 1895. évi július 26-tól augusztus 3-ig Londonban tartatott meg Ő Felsége az Angol Királynő és Ő Fensége, a WALESÍ HERCZEG védnöksége alatt.

E congresszus, mint a hozzánk is beküldött meghívóból látható volt, annál tanulságosabbnak ígérkezett, mert kiállítással kapcsolatosan volt tervezve, a mennyiben a tervezők szeme előtt lebegett, a kiállítás tárgyai révén a geographiai tudomány mai állását és haladását illusztrálni. Hogy bennünket is közelebbről érdeklő és érintő tárgyakkal, mint p. o. geologiai térképek stb. kiállítása szintén a programm tárgyát képezte, az magától értetődik. Magyarország e congressuson ugyan képviselve volt, de sajnos, hogy társulatunk anyagi eszközei nem engedik, hogy adott alkalmakkor mi is megbízottat küldhetnénk ki társulatunk céljai érdekében, de a mit a jelen még meg nem enged, meghozza talán a jövő. Ez legalább őszinte óhajom.

A londoni congressuson ép úgy, mint a német geografusoknak ugyancsak 1895. április 17—19-ig Bremában megtartott összejövetelén, földünk sarkterületeinek, nevezetesen a déli sarkvidék tudományos átkutatása tárgyalatott kiterjedtebb mérvben.

A Londonban tárgyalt themák közül nemcsak egy bennünket is illet és érdekel, hisz az eddig beérkezett jelentésekből látjuk, hogy NAUMANN Anatólia tektonikai alapvonalairól, dr. PASSARGE pedig az afrikai és indiai lateritekről stb. értekeztek,* de földrengési bizottságunkat bizonyára különösen érdekli, hogy GERLAND tanár seismikus megfigyelési állomások nemzetközi rendszerének meg-alapítását hozta javaslatba.

Az 1899-ben megtartandó VII. congressus helyéül Berlin választatott.

Európa nemzetközi geologiai térképének ügyére térvén át, még a tavali megnyitó beszédemben említettem, hogy ennek megjelent, 6 lapból álló első sorozatából 50—50 példány Budapestre megérkezett. Minthogy azonban az ezek feletti rendelkezési jog nem a társulatunkat, hanem a földművelésügyi és a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumokat illeti meg, társulatunk választmányja célirányosnak tartotta a térképek szétosztása előtt a nevezett miniszteriumokhoz azon kérelemmel járulni, hogy társulatunk választmányja az 50 példány miként való szétosztása tekintetében javaslatot terjeszthessen fel.

Erre mind a két miniszteriumból kedvező válasz érkezvén le, a választmány a térképek szétosztását tárgyaló, jól megfontolt javaslatát mind a két miniszterium elé juttatá s hozzá tehetem, hogy földművelésügyi m. kir. miniszter úr ő nagyméltósága engem 1896. januárius hó 2-án írásbelileg oda értesíteni méltóztatott, miként társulatunk választmányának a szétosztást illető javaslatát az őt megillető 25 térképsorozatra nézve elfogadta, a miért miniszter úr ő nagyméltóságá-

* Dr. A. Petermanns Mittheil. 41. Bd. 1895. pag. 210.

nak köszönettel tartozunk s a midőn ezt itt kimondom, nem kételkedem, hogy közös érzelmünknek adok kifejezést.

A szóba forgó nagy térkép munka a beérkezett aláírási felhívás szerint most már rendes folyamatban van, a mennyiben legközelebbre már a II-ik térképsorozat kiadását is ígérték, mely azonban Magyarország hátra lévő nagyobb részét még nem fogja tartalmazni; annyit azonban jelenthetek, hogy a német geológiai társulatnak 1895. augusztus 12—14-ig Coburgban tartott általános gyűlésén az európai nemzetközi geológiai térkép Franciaországot illető lapja már tényleg bemutatott.

A társulatunktól kiadásra kerülő, a Magyar Korona országait ábrázoló geológiai térkép próbalenyomatát ugyancsak a múlt évi közgyűlésen mutattam be, azóta az utolsó korrektúra is elkészült úgy, hogy a térkép végleges kiadása immár soká nem késhet, különben ez iránt első titkárunk bővebb felvilágosítást fog adhatni.

Még a múlt évi közgyűlésen adta elő első titkárunk dr. SZONTAGH TAMÁS tagtársunknak boldogult dr. SZABÓ JÓZSEF emlékének megörökítését célzó indítványát. Minthogy ez indítvány akkorában köztetszéssel elfogadtatott, társulatunk választmánya azóta megejtette a cél elérésére szükségesnek talált intézkedéseket, nevezetesen megindította a pénzgyűjtést s az ügy mostani mikénti állásáról még a jelen ülés folyamán méltóztatnak első titkárunk révén bővebbet hallani.

Tisztelt közgyűlés! Alig egy negyed év választ el bennünket azon időponttól, melyben megkezdjük ünnepélyeinket a magyar birodalom első 1000 éven át való fenállása alkalmából. Ha így hazánk fenállása kétségkívül ósrégi, s mi ennek teljes szívünkkel örvendünk, korántsem állíthatjuk ezt eltekintve budapesti egyetemunktől, tudományos intézeteink és társulatainkról. Aránylag rövid az idő, hogy nemzetünk tudományos institutioi felállításhoz és modern szellemben való kifejlesztéséhez hozzá foghatott.

A gátló okok mindegyikünk előtt ismeretesek. Nemzeti muzeumunk, mint tudjuk, 1802-ben vette kezdetét SZÉCHENYI FERENCZ gróf nagylelkű adományával; tudományos akadémiánknak nagynevű fia ISTVÁN vetette meg alapját 1825. nov. 3-án fejedelmi ajánlata és gyűjtő példaadása által s hogy többet ne említsek, saját társulatunk csak 1850-ben alakulhatott meg; földtani intézetünk felállítása pedig éppen 1869-re esik.

Ezt szem előtt tartva s visszapillantva a multra, melyben sőt már századunk elején tudományos társulataink nem voltak, melyben a néhány, még pedig vegyestartalmu folyóirat, melyet egyik-másik hazánkfia német nyelven szerkesztve megindított, de melyek csakhamar ismét megszűntek, voltak az egyetlen táruk, melyekben hazánkban a mineralogia vagy geologia terére tartozó dolgokat közölni lehetett, s így számosabb ide vágó megismertetés még a külföldre szorított s ezzel összehasonlítjuk mai viszonyainkat, midőn közleményeinknek, még pedig nemzeti nyelvünkön, nemcsak egy organum áll rendelkezésre, midőn a szaktársulatok szép száma környez bennünket, midőn intézeteink többjei már külsőleg is tiszteletet parancsoló alakban állnak előttünk, azt hiszem, félreismerhetetlen az óriási haladás, mely tudományos téren a multtal szemben jelenleg nálunk létezik.

Azt hiszem végre, hogy midőn vannak nemzetünknek még fiai, a kik tudományos intézeteinkért cselekedni képesek, mint legújabbán FESZTETITS ANDOR gróf, a ki

miniszerségének rövid ideje alatt is késznek nyilatkozott hazánk földtani intézetének jelenlegi tarthatlan elhelyezése helyett jelentőségéhez méltó hajlékot építtetni és mint SEMSEI SEMSEY ANDOR, a ki 50.000 forintot volt kész e célra a haza oltárára letenni, akkor bátran tekinthetünk a jövőbe, s hogy ez társulatunkra és működésére a legszebb legyen, azt őszinte szívvel kívánom.»

2. Az elnök bemutatja a múlt évi közgyűlés hitelesített jegyzőkönyvét és az idei közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítésére felkéri dr. SZONTAGH TAMÁS és dr. LOSVAY LAJOS vál. tagokat.

3. Az e. titkár felolvassa az 1895. évre szóló titkári jelentését.

Tisztelt Közgyűlés!

Hivatalom kötelességemmé teszi, hogy ime egy rövid év lefolyása után ismét szemlét tartsak ez egy évben kifejtett működésünkről. A tisztelt közgyűlés minden egyes tagja előtt bizvást ismereteseek lesznek egyesületi életünk egyes mozzanatai, melyek között olyanok is fordulnak elő, melyek csak a jövőben fogják célirányságukat bebizonyítani.

Ez évben mindössze hat szakülésem találkozottunk, melyeken 19 előadás került napirendre.

Dr. FRANZENAU ÁGOST 1, HALAVÁTS GYULA 2, dr. LÖRENTHEI IMRE 1, MELCZER GUSZTÁV 2, dr. PETHŐ GYULA 1, dr. SCHAFARZIK FERENCZ 1, dr. STAUB MÓRICZ 2, dr. SZÁDECZKY GYULA 2, dr. SZONTAGH TAMÁS 1, dr. TRAXLER LÁSZLÓ urak 3 előadással osztoznak ezen előadásokban; ezeken kívül három vendégelőadónk is volt, u. m. BIRÓ LAJOS (Budapest), FUCHS KÁROLY (Arad) és dr. HOLLÓS LÁSZLÓ urak (Kecskemét).

Közlönyünk szokott terjedelmében vidéki tagtársainknak hű képét adta munkálkodásunkról és külföldi szaktársaink is vehetnek belőle tudomást a geologia és segédtudományainak hazánkban való fejlődéséről. És Közlönyünk ezen hivatását tekintélyes részben kiegészítik a m. kir. földtani intézet becses kiadványai, melyeket társulatunk erre jogosultjai a lefolyt évben rendkívüli bőségben vettek.

Első sorban kell itt megemlíteni az intézet *Évi Jelentését 1894-ről*. E jelentés kimerítő képet tár elénk kir. intézetünk közhasznú és tisztelt tisztviselőinek, szeretett tagtársaink buzgó működéséről. A közélet fokozódó igényekkel fordul már kir. intézetünkhöz és sok fölmerülő szakértő véleményt követelő esetek majdnem mindegyikében dönt tisztviselőinek tudománya. E jelentésben vannak fölvéve hivatalos geologusaink részletes országos fölvételeiről szóló jelentések is. A sort megnyitja itt dr. POSEWITZ TIVADAR úr, ki Máramaros, ez után következik dr. SZONTAGH TAMÁS úr, ki Bihar; dr. PETHŐ GYULA úr, ki Aradmegyében folytatta fölvételeit; utóbbi különösen ez évben Nagy-Halmagy környékének geologiai viszonyaival foglalkozott. HALAVÁTS GYULA úr Karánsebes nyugati környékén járt; dr. SCHAFARZIK FERENCZ úr tanulmányozta Kornyaréva környékét; ADDA KÁLMÁN úr szintén Krassó-Szörénymegyében járt; GESELL SÁNDOR úr pedig folytatta bányageologiai tanulmányait ez évben Zalatnán és vidékén. Az intézet agronom-geologiai osztálya mezőgazdaságunk nagyfontosságú kérdéseinek egyikével foglalkozik,

ugyanis a szikes földekkel és e tekintetben P. INKEY BÉLA és TREITZ PÉTER úrak tanulmányai figyelemre méltók. KALECSINSZKY SÁNDOR úr az intézet chemiai laboratóriumában hazai szenek és anyagok elemzésével foglalkozott és tudva van, hogy az érdekelt körök KALECSINSZKY tagtárs úr abbéli tanulmányai eredményének várakozással néznek elébe.

Az intézeti igazgató, mélyen tisztelt elnökünk jelentése megemlékezik az intézeti könyvtár- és gyűjtemény örvendetes szaporodásáról. Az adakozók élén mint mindig tiszteleti tagunk SEMSEI SEMSEY ANDOR úr ő nagysága áll, de midőn az intézet ezen tartalomdús jelentésének utolsó lapjához eljutunk, nem tartózkodhatunk a bennünk támadó reflexiók kimondásától. Midőn az intézet tisztelt tisztviselőit annyifelé látjuk elfoglalva, midőn az év nagyobb részét hivatalos kiküldetésekre, geológiai fölvételekre és szakértői vélemények szerkesztésére látjuk fordítani, aggodalommal kérdezhetjük, honnét vegyen a hivatalos teendőkkel megterhelt szakember annyi időt, hogy tudományával is, a melyben csaknem szünet nélkül haladnia kellene, foglalkozzék. Ezt nekünk ma, a nélkül, hogy ebből az intézet belügyeibe való beavatkozásra csak parányi jogot formálnánk, itt, a hazai geologia második főtanyáján kimondanunk szabad és fölötte örülnénk, ha a mi szavunk elhallatszanék az illetékes helyig, melynek hatalmában, de saját érdekében is áll, a kir. intézetet olyan helyzetbe hozni, mely képessé teszi arra, hogy nemcsak a haza közgazdasági érdekeinek, hanem a hazai tudományosságnak is teljes mértékben megfelelhessen.

Fokozottabb érdeklődéssel olvastuk intézetünk évkönyvének a lefolyt évben megjelent és szintén kezünkhöz jutott füzeteit. Miután mélyen tisztelt elnökünk már 1894-ben az Izavölgy petroleumtartalmú lerakódásait leíró becses tanulmányával a szakköröket és vállalkozókat megörvendeztette, a lefolyt évben bámulatos gyors egymásutánban vettük hazánk egyéb nevezetes petroleumterületeinek geológiáját és kapcsolatban vele figyelemre méltó fölvilágosításokat. Az elnök úr ő nagysága «*A háromszékmegyei Sósmező, tekintettel az ottani petroleumtartalmu lerakódásokra*» című terjedelmes és kimerítő tanulmányában (Évkönyv XII. köt. 1. füzet) kimutatja, hogy ott e területen, melyhez eddig még a legtöbb remény fűződött, de mely eddig a vállalkozóknak a várt nyereséget még nem hozta, három szintájban fordulnak elő petroleumnyomok, u. m. a hrzai mediterrán, továbbá az alsó oligocén és végre az alsó krétabeli ropianka-rétegekben; az utóbbiaktól várható a legnagyobb valószínűséggel a legkedvezőbb eredmény, és hogy az érdekeltek azt elérhessék, kijelöli nekik még a furásra alkalmas pontokat. Jól esik nekünk azon friss polemikus hang is, melylyel a mélyen tisztelt szerző a magyar geologusok tekintélyét védi.

T. ROTH LAJOS «*Magyar földolaj-tartalmú lerakódások tanulmányozása. I. Zsibó környéke Szilágymegyében*» (Évkönyv XI. füzet 5.) című közleményében azt mondja, hogy a czimben megemlített vidéken a legmélyebb eocén rétegek tartalmazzák a földi olajat, mely a kristályos palákból származik és azt hiszi, hogy a lerakódások egész vastagságukban való föltárására földünk remélt kincséhez eljuthatunk, mert arról meg van győződve, «*hogy magyar petroleumunk lehet*». E tekintetben kevesebb reményt fűz dr. POSEWITZ TIVADAR «*A körösmezei petroleumterülethez*». (Évkönyv XI. köt. 6. füzet). Kimutatja, hogy e területen a petroleumtartalmu rétegek a középeocénben fekszenek, és hogy az eddig öt ízben

megkezdett furások pénzhiány miatt nem vezetettek a kellő mélységig és így eredmény nélkül maradtak; azonban a megfurandó mélység meghatározására a települési viszonyok nem nyújtanak támpontot és csak annyi mondható, hogy az egész petroleumtartó rétegcsoport keresztülfurása körülbelül 500 méter mélységen volna elérhető.

GESELL SÁNDOR «*A körmöczbányai bányavidék földtani viszonyai bányageológiai szempontból*». (Évkönyv XI. köt. 4 füzet) című tanulmányával folytatja hazai bányavidékeink fölvételét, melyről szintén gyakorlati eredményt várunk; és most *the last but not the least*; HALAVÁTS GYULA «*Az Alföld Duna Tisza közötti részének földtani viszonyai*» című és pályadíjnyertes dolgozatáról (Évkönyv XI. köt. 3. füzet) örömmel akarunk még megemlékezni. A nagy magyar Alföld altalaját e munka először ismerteti pontos megfigyelések alapján. Világos bizonyítással mutat arra, hogy miként édesedett meg a magyar medence harmadkori tengere a levantei korig, melynek végével az álló víznek uralma az Alföld fölött megszűnt; mire a diluviumban a homok és a lösz folyómedrekben és szárazföldön mint subaerikus képződmények támadtak; kimutatja továbbá, hogy a diluvium és alluvium édesvízi és szárazföldi molluszka faunája teljesen ugyanaz, és hogy az artézi kutak vize a levantei emelet homokjából fakad. Összegezve adja továbbá HALAVÁTS úr az alföldi altalaj stratigraphiáját, kimutatja, hogy a levantei kor üledékeinek felülete az Alföld közepe felé lejtősödik, hogy az Alföld talaja a diluviális korban is még süllyedt, mely folyamat valószínűleg még ma is tart; végre, hogy a levantei emelet rétegei egész határozottsággal édesvízi tó lerakódásainak tekintendők. Bizonyos, hogy HALAVÁTS tagtárs úr ezen munkája a jövő alföldi altalajtanulmányokra nézve alapvető.

Sajnos, hogy selmeczbányai fiókegyesületünkről ma is csak azt jelenthetem, hogy munkássága szünetel. Végzetes pangás, melynek okát nem ismerjük, bocsátkozott mélyen tisztelt bányász tagtársainkra. Egészen megfélekedtek-e már, hogy a bányásziskolákon hirdették legelőször a geológiát mint tudományt?

Társulatunk ez év nemzeti ünnepélyében is komoly munkával akar részt venni. Tekintettel kis számunkra, szövetkeztünk a bányászati egyesülettel, és ilyen alakban reméljük, hogy a folyó év szeptember végén tartandó bányászati-geológiai congressuson méltó helyet fogunk elfoglalni, annál is inkább, minthogy mélyen tisztelt *elnökeink*, továbbá GESELL SÁNDOR, HALAVÁTS GYULA, KALECSINSZKY SÁNDOR tisztelt tagtárs urak már bejelentett előadásai a sikert biztosítják. Ez alkalommal bemutatjuk majd «*hazánk régóta várt geológiai térképét*», valamint azt is jelenthetjük, hogy «*Európa nemzetközi geológiai térképe*» a vallás- és közoktatásügyi, valamint a földművelésügyi m. kir. miniszteriumok bőkezűsége folytán 50 példányban lesz hazánkba elterjedve.

A Majna melletti Frankfurtban székelő *Senckenbergische Museum* a lefolyt évben megkötötte velünk a csereviszonyt.

És most, tisztelt közgyűlés ismét évi jelentésem szomorú részére kell áttérnem. A kérlelhetlen halál a lefolyt évben is szedte áldozatait tagtársaink sorából! Elragadta New-Havenben tiszteleti tagunkat JAMES DWIGHT DANA-t, kinek tudományos működésének méltatását a mai közgyűlésen kérésünkre dr. SCHMIDT SÁNDOR tagtárs úr készségesen elvállalta.

Kegyelttel állunk meg FÉCH ANTAL neve előtt. Azok, kik körülállhatták

ravatalát, a következő szavakkal búcsúztak el tőle: «Élete történetének minden lapján a hazafiasság, a becsületesség, a fáradhatatlan munkásság, a legpontosabb kötelességtudás, a legpéldásabb szorgalom, óriási tudás, megindító jóság és szeretetre méltóság eseteivel találkozunk!»

Harmadik kiváló halottunk nem a mi hazánk fia volt, de POŠEPNY FERENCZ sok évet töltött hazai bányászatunk szolgálatában, itt kezdette meg önálló tanulmányait, melyek neki kitűnő hangzású nevet szereztek a bányászati és geológiai irodalomban.

Meghalt a lefolyt évben FRIVALDSZKY JÁNOS a m. nemzeti muzeum állattani osztályának igazgató öre, ki 1853 óta társulatunk tagja volt és élénk érdeklődéssel viselkedett társulatunk haladása iránt. Erdemeit a hazai tudományosságért minálunk hivatottabb körök kellően méltatták.

Szintűgy meg kell említeni BOTHÁR DÁNIEL tanárt a pozsonyi evang. lyceumban, ki 1866 óta tagja volt társulatunknak és csak kevés hónappal halála előtt bejelentette a társulattól való kilépését, mert a megvakuláshoz közel állván, kényszerítve volt csekély nyugdíjjal visszavonulni. Csendes, de szorgalmatos munkás volt, ki különös előszeretettel foglalkozott a mohok tanulmányozásával.

Halottaink közé számítjuk még a következő tagtársakat: PRIVICZKY EDE, m. kir. bányafőmérnök és főaranyválasztó; MÉSZÁROS GYULA, m. kir. főmérnök és hivatalfőnök Abrudbányán; EHRENLECHNER B. JÁNOS, bánya- és üvegyári gondnok Münchenben; LUX JÓZSEF, bányatiszt Kotterbachon és NEY EDE kőbányatulajdonos Budapesten.

Társulatunk névjegyzéke az 1895-ki év végével fősorol 345 tagot, kik között 277 rendes tag. Ez alkalommal pedig megemlékezünk társulatunk jelenleg élő legrégebb tagjáról, és ez dr. KANEK KÁROLY úr, kir. tanácsos, a pozsonyi országos kórház szemorvosa, ki társulatunk hazafias működését támogatva, 1851 óta, hű tagtársunk. A választmány szeretné, ha a tisztelt közgyűlés az érdemdús tisztelt tagtárs urat, kinek a sors megengedte, hogy társulatunkkal együtt a folyó évben megülné a nemzeti ünnepben részt vehessen, írásban üdvözölhesse.

Hivatalos kötelességemnek tartom továbbá a tisztelt közgyűlést megkérni: sziveskedjék magas pártfogónknak, a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi valamint a földmivvelésügyi miniszteriumoknak, végre a m. kir. földtani intézet mélyen tisztelt igazgatóságának a lefolyt évben is tanusított kegyes pártfogásért mély köszönetét nyilvánítani. Nyilvános szereplésünk színhelyét, a m. tud. akadémia földszinti kis termét ez évben el kellett hagynunk. Szívesen látott vendégek voltunk ott hosszú éveken át, míg végre a megkedvelt tanyából kiszorultunk; fogadja a tekintetes akadémia e helyen is őszinte köszönetünket irántunk tanusított jó voltáért; szintűgy mélyen tisztelt alelnökünk, dr. KRENNER J. SÁNDOR tanár úr is, ki a legnagyobb készséggel rendelkezésünkre bocsátotta a m. tud. egyetem vezetése alatt álló ásvány-közetani intézet egyik kényelmes és tágas termét. Legyen nekünk megadva, hogy az új zöld asztalnál olyan bölcs határozatok hozassanak, melyek társulatunk örök virulását előmozdítsák. És ezt biztosan reméljük, mert a lefolyt év társulatunk által mivel tudományokat illetőleg két oly nevezetes mozzanatot tud följegyezni, melyek csak termékenyítő hatással lehetnek további munkálkodásunkra. Az egyik az, hogy a nagyméltóságú földmivvelésügyi miniszterium a m. kir. földtani intézetnek tágas működési körének és jövő nagyobb-

dási igényeinek megfelelő épületet készül emelni. Mindenki belátja, hogy a czélszerűen berendezett intézet gyűjteményeivel és könyvtárával nem csak az intézet tisztviselőinek, hanem tudományunk minden egyes művelőjének mennyire fogja a munkát megkönnyíteni és mennyire fogja a munkakedvet éleszteni! A m. kir. földtani intézet palotájának magasra emelkedő falai és mindenkire nézve hozzáférhetővé tett gyűjteményei a nagy közönség művelt részében proselytákat fognak hódítani, és hogy mindez már a közel jövőben meg fog valósulni, ezt első sorban derék macenásunknak, kinek csak szokásból említettük föl nevét, SEMSEI SEMSEY ANDOR úr ó nagyságának köszönjük. A hazai tudomány geniusa nyujtsa neki ezért is a babérkoszorút!

A második mozzanat magában társulatunk kebelében támadt. Értem a «SZABÓ JÓZSEF-emlékalapot», melyet illetőleg a tisztelt közgyűlésnek nyomban jelentést fogunk tenni és melyről bizton elvárjuk, hogy hazai tudományunk előnyére üdvös versenyt fog szülni és tekintélyünket a haza határain belül és kívül növelni.

Ezt kívánjuk ma, midőn minden magyar lelkesedéssel készülődik abban a nagy nemzeti ünnepben részt venni, melylyel hazánk diadallal hirdeti, hogy sok harc és küzdelem után, nem egyszer az enyészet szélén állva, ezer éves állami önállóságát, az európai kulturállamokban való helyét megerősítette és biztosította. Ez ezer évből társulatunk csak igen keveset mondhat a magáénak, ép egy félszázadot, annyit mint egy emberélet, de elég idő volt arra, hogy megizmosodjék és férfi erejének teljében a haza jövő kulturális munkájában a maga részét is kivegye! Úgy legyen!

4. Az e. titkár bemutatja az 1895. évről szóló pénztári kimutatást.

PÉNZTÁRI JELENTÉS

a magyarhoni földtani társulat 1895-ik évi pénztári forgalmáról, pénztárának és vagyonának állásáról az 1895-ik év december hó 31-én.

I. Forgó tőke.

a) Bevétel:

	Előirányzat 1895-re	Tényleges bevétel 1895-ben
1. Pénztári áthozat 1894-ről	412 frt 29 kr.	412 frt 29 kr.
2. Herczeg ESZTERHÁZY PÁL pártfogói adománya 1895-re	420 " — "	— " — "
3. Országos segély	1000 " — "	1000 " — "
4. Alaptőke kamatja	524 " — "	524 " — "
5. Forgó tőke takarékpénztári kamatja	15 " — "	34 " 57 "
6. Tagdíj hátralékok	50 " — "	60 " — "
7. Tagdíjak 1895-re	1100 " — "	1118 " 50 "
8. Tagdíjak 1896-ra	— " — "	30 " — "
9. Selmeczbányai fiókegyesület járuléka 1895-re	63 " — "	62 " — "
10. Előfizetések 1895-re	200 " — "	167 " 80 "
11. Előfizetések 1896-ra		22 " — "

	Előirányzat 1895-re	Tényleges bevétel 1895-ben
12. Eladott kiadványok	20 frt — kr.	43 frt 35 kr.
13. Vegyesek	10 „ — „	*467 „ 10 „
14. Az alaptőke javára	— „ — „	100 „ — „
15. Szabó-emlékalap javára	— „ — „	3853 „ 95 „
Összesen	3814 frt 29 kr.	7895 frt 54 kr.

b) *Kiadás:*

	Előirányzat 1895-re	Tényleges kiadás 1895-ben
1. Földtani Közlöny	2200 frt — kr.	1926 frt 24 kr.
2. M. kir. Földtani Intézet Évi Jelentésének különlenyomata	400 „ — „	136 „ 81 „
3. Tisztviselők tiszteletdíja	700 „ — „	700 „ — „
4. Irodai jutalomdíja	25 „ — „	25 „ — „
5. Szolgák jutalomdíja	180 „ — „	186 „ 40 „
6. Postaköltségek	200 „ — „	195 „ 68 „
7. Irodai és vegyes költségek	110 „ — „	**573 „ 15 „
8. Rendkívüli kiadások	9 „ 29 „	— „ — „
9. Az alaptőke javára	— „ — „	100 „ — „
10. Szabó-emlékalap javára	— „ — „	412 „ 33 „
Összesen	3814 frt 29 kr.	4255 frt 61 kr.

II. Alaptőke.

	Értékpapír	Készpénz	Kötelezvény
1. Az 1894. évi áthozat	11,950 frt — kr.	513 frt 28 kr.	551 frt — kr.
2. 1895. évi közgyűlés határozata értelmében	— „ — „	420 „ — „	— „ — „
3. Az Urikány-Zeilvölgyi Magyar Kőszénbánya Részvény Társa- ság örökítő díja	— „ — „	100 „ — „	— „ — „
4. Kamatok	— „ — „	21 „ 45 „	— „ — „
Összesen	11,950 frt — kr.	1054 frt 73 kr.	551 frt — kr.

Vásárolt Értékpapírok név-

értéke 900 frt — kr. — frt — kr. — frt — kr.

A vásárolt értékpapírok vétel-

ára levonva — „ — „ 902 „ 30 „ — „ — „

az alaptőke állása 1895 végén: 12,850 frt — kr. 152 frt 43 kr. 551 frt — kr.

* Ez összegben befoglaltatik a földmivelésügyi m. kir. miniszterium által Európa nemzetközi geológiai térképe után társulatunk pénztárába befizetett 446 frt 25 kr.

** Ez összegben befoglaltatik Európa nemzetközi geológiai térképeért Berlinben lefizetett összeg: 448 frt 88 kr.

III. A társulat vagyona 1895 végén:

Értékpapirokban	12,850	frt — kr.
Kötelezvényekben	551	« — «
Alaptőke készpénze	152	« 43 «
Térképalap	1563	« 83 «
A forgó tőke bevételi többlete	3639	« 93 «
Összesen	18,757	frt 19 kr.

Kelt Budapesten, 1895. december hó 31-én.

Dr. STAUB MÓRICZ s. k.,
első titkár mint pénztáros.

5. Az e. titkár mint pénztáros bemutatja a mult évi közgyűlés részéről kiküldött pénztárvizsgáló bizottság jelentését:

«Alúlirottak az 1895. évi február 6-án tartott közgyűlésből a pénztár megvizsgálására kiküldött bizottság tagjai a mai napon a Magyarhoni Földtani Társulat titkári hivatalában megjelentünk s a pénztári kezelés, továbbá a pénztár megvizsgálására szolgáló utasítás értelmében a főkönyvet, pénztári naplót, az alaptőkének számadáskönyvét átvizsgáltuk, a havi jelentésekkel, az igazoló okmányokkal egybevetettük s örömmel jelenthetjük, hogy mindent a legnagyobb rendben találtunk, és megállapíthattuk, hogy a pénztári előirányzat az 1895-ik évre helyes volt.»

«Ezek után javasoljuk, hogy a közgyűlés a pénztárosnak az 1895-ik évre a felmentést adja meg.

Kelt Budapesten, 1896. januárius hó 12-én.

ILOSVAJ LAJOS, s. k.   PETRIK LAJOS, s. k.   SZONTAGH TAMÁS, s. k.

A közgyűlés e jelentést tudomásul veszi és ennek alapján a pénztárosnak a felmentést megadja.

6. Az elnök az 1896-ik évi pénztárvizsgálatra felkéri dr. ILOSVAJ LAJOS, dr. PETRIK LAJOS és dr. SZONTAGH TAMÁS vál. tag urakat.

7. Az első titkár előterjeszti az 1896-ik évi költségvetést, a melyet a közgyűlés el is fogadott.

Költségvetés 1896-ra.

a) *Bevételek:*

1. Pénztári áthozat 1895-ről	3639	frt 93 kr.
2. Hg. ESZTERHÁZY PÁL pártfogói adománya 1895- és 1896-ra	840	« — «
3. Országos segély	1000	« — «
4. Alaptőke kamatja	524	« — «
5. Forgó tőke kamatja	20	« — «

6. Hátralékos tagdíjak	40	frt	—	kr.
7. Tagdíjak 1896-ra	1050	"	—	"
8. Selmezbányai fiókegyesület járuléka 1896-ra	60	"	—	"
9. Előfizetők	150	"	—	"
10. Eladott kiadványok	20	"	—	"
11. Vegyesek	10	"	—	"
	Összesen	7353	frt	93 kr.

b) *Kiadások:*

1. Szabó-emlékalap	3500	frt	—	kr.
2. Földtani Közlöny	2300	"	—	"
3. A m. kir. Földtani Intézet Évi Jelentésének külön- lenyomata	300	"	—	"
4. Tisztviselők tiszteletdíja	700	"	—	"
5. Irnok jutalomdíja	25	"	—	"
6. Szolgák jutalomdíja	180	"	—	"
7. Postaköltségek	200	"	—	"
8. Irodai és egyes költségek	148	"	93	"
	Összesen	7353	frt	93 kr.

Kelt Budapesten, 1895. januárius hó 8-án.

Dr. STAUB MÓRICZ s. k.,
első titkár.

S. Dr. STAUB MÓRICZ első titkár fölolvassa a következő jelentést:

JELENTÉS

a Szabó József emlék-alap ügyében.

1894. április hó 10-én hunyta be szemét Társulatunk egyik alapítója, hosszú éveken át elnöke, de mindig, életének utolsó leheletéig buzgó munkása: dr. SZENTMIKLÓSI SZABÓ JÓZSEF. Kezdve azon búcsúszavaktól, melyek az elhunyt koporsója fölött és sirjánál a róla elmondott emlékbeszédekig a szeretet és a kegyelet sugalta szavakkal kimerítően ecsetelték az elhunyt munkás életét, mindnyájunk közös érzése az volt, hogy az ékes szavakkal nem adóztunk elegendőképen SZABÓ érdemeinek, azon érdemeknek, a melyek nemzetünk kulturális életében, s a tudományokban is európai színvonalra törekedő munkájában hálára érdemes eredményekkel szerepeltek.

Hogy az elhunytat megtiszteljük, emlékét megörökítsük és multjával a jövőre hassunk, visszatérünk régi eszménkre, melyet már akkor akartunk megvalósítani, midőn az elhunyt tanárkodásának negyvenedik és ismételten, midőn életének hetvenedik évébe lépett, de a melynek megvalósításában az elhunyt határozott akarata megakadályozott bennünket. Oly eszközök birtokába óhajtottunk ugyanis jutni, a melyek segítségével hazánk ásvány-földtani kutatásának nagyobb lendületet adhassunk.

Egy évvel SZABÓ JÓZSEF elhunytja után kérelmet intéztünk az elhunyt tanít-

ványaihoz, barátaihoz és tisztelőihez: járuljanak adományaikkal egy olyan alap létrehozására, mely az elhunyt emlékét fentartsa. Örömmel jelenthetjük, hogy kérelmünk visszhangra talált. Az elhunyt családjának és a székes főváros közönségének nagylelkű adományain kívül olyanok is érkeztek be, a melyek világosan azt bizonyítják, hogy vállalkozásunk az illető körökben méltánylással találkozott és olyanok is, a melyek kétségtelen jelei a régi jó magyar közszellemnek, melynek szolgálatába állottak még a szegény falusi gazda és bányamunkás éppen úgy, mint a vidéki középiskola növendéke, kik fölszólítás nélkül, csupán gyűjtésünk egyszerű tudomás vétele alapján adakoztak.

Már az 1895-ik év végéig beérkezett adományok összege lehetőségessé teszi azt, hogy dr. SZABÓ JÓZSEF nevét viselő *emlék-alapot* teremtsünk, melynek kamatait a közgyűlés majdani jóváhagyásával arra fordíthatjuk, hogy egyrészt *hazánk geologiai, mineralogiai és palaeontologiai viszonyait ismertető eredeti és kiválóbb értékű dolgozatokat kitüntessünk*; másrészt, hogy *az ilyen tanulmányokra anyagi segíly nyújtásával buzdítsunk*.

Ez okból kérjük a tisztelt közgyűlést, sziveskedjék az ez irányban teendő következő előterjesztést elfogadni, úgymint:

Először: A Magyarhoni Földtani Társulat dr. szentmiklósi SZABÓ JÓZSEF nevét viselő emlékalapot alapít és ennek gyarapításáról gondoskodik.

Másodszor: A Magyarhoni Földtani Társulat ezen alap kamatainak egyik részéből dr. szentmiklósi SZABÓ JÓZSEF nevét viselő érmet alapít, melylyel kiváló tanulmányokat kitüntetni akar.

Harmadszor: A kamatok másik részével kíván hazánk geologiai viszonyainak kutatására vonatkozó tanulmányokat anyagilag segílyezni.

Negyedszer: Minthogy a gyűjtések még folyamatban vannak s így az alap némi gyarapodása még remélhető, a választmány arra kéri a tisztelt közgyűlést: bízná meg a választmányt, hogy a gyűjtések befejezése után az alap fölhasználásának részleteire nézve tüzetes ügyrendet dolgozzon ki s azt a szerkesztendő alapító levéllel együtt a jövő 1897-iki évben tartandó közgyűlésen terjeszse elő.

Kelt Budapesten, a Magyarhoni Földtani Társulat választmányának 1896. évi januárius 29-én tartott üléséből.

A választmány megbízásából:

Dr. STAUB MÓRICZ, s. k.
első titkár.

Dr. ILOSVAY LAJCS vál. tag az összegyűlt összeget még kevésnek tartja és azt kívánná, hogy a kamatok addig ne adassanak ki, a míg a tőke 5000 frtra nem növekedett. Miután a tárgyhoz még P. INKEY BÉLA, dr. PETHŐ GYULA vál. tagok, FARBAKY ISTVÁN r. tag és dr. STAUB MÓRICZ első titkár hozzá szólottak, a közgyűlés a választmány indítványát elfogadta.

9. Dr. SCHMIDT SÁNDOR vál. tag megtartja megemlékezését a társulatnak elhunyt tiszteleti tagja J. D. DANA fölött.

10. Az elnök köszönetet mondván a választmánynak és a tiszti karnak munkásságukért, berekeszti a közgyűlést. Kelt Budapesten, 1896. februárius 5-én.

Jegyezte:

dr. ZIMÁNYI KÁROLY, s. k.
m. titkár.

I. SZAKÜLÉS 1896. JANUÁRIUS HÓ 6-ÁN.

Elnök: BÖCKH JÁNOS.

Tagajánlások: SCHMIDT BERNÁTH urat vaskohói és vasgyári igazgatót Likéren ajánlja KAUFMANN KAMILLO ör. tag;

SÓBÁNYI GYULA urat, polgári iskolai tanár Bánffy-Hunyadon ajánlja HALAVÁTS GYULA vál. tag;

HEINRICH VIKTOR urat, bányamérnök Petroszényen ajánlja De ADDA KÁLMAN r. tag.

Előadások:

1. SÓBÁNYI GYULA értekezett: «*A Kanopta medencze környékének fejlődése történetéről.*» A szóban levő vidék a Bodva és a Hernád völgye közt KNY-i irányban terül el. A környező hegység legrégebb kőzete a csillámpala, a mely többnyire phyllites, helyenkint quarzdús. Ez utóbbi legtöbbször erősen gyűrűzött és siderit töltelékeket zár magába. Az üledékes kőzetek legrégebbje a quarzitra telepített carbonmész-kő, erre pedig triaszmeszek és werfeni palák telepdednek. Az egész mészkő vonulaton sok vetődés van, a mely a felületen mint tektonikai völgy jelenik meg, irányuk ÉNY—DK. A barlangok közt egyike a legérdekesebbeknek a somodi cseppkő-barlang gombaalakú cseppköveivel. Részletesebben ismerteti az előadó a pontusi rétegeket, nemkülönb a kassai artézi kutak geologiai szelvényét. A geologiai viszonyokból a folyóvizek régi folyására lehet következtetni; így a Hernád folyó erosio völgye a pontusi rétegekbe van vájva és most 30 méterrel mélyebb mint a diluvium. Előadó a gyűjtött kőzeteket és kövületeket be is mutatta.

2. Dr. PETHŐ GYULA: «*Tengeri kövületeket mutatott be édesvízi quarzban.*» A kovapéldányok tele vannak hintve szarmatakorú tengeri kövületekkel. A felső-miocénkori tengerparton Csontaházán (Biharm.) a geysirnek meleg vize a tengerbe ömlött. Az árapály a kovaüledékes partokra ráhordotta az akkori tenger csigáit és kagylóit, s ezeket a finom és folytonosan képződő kovarétegek lassankint betemették.

3. Dr. SCHAFARZIK FERENCZ bemutatta: «*Bécs környékének legújabb geologiai térképét.*» (V. ö. e. füzet 28-ik lapját).

II. SZAKÜLÉS 1896. MÁRCZIUS HÓ 4-ÉN.

Elnök: Dr. KRENNER J. SÁNDOR.

Előadások:

1. P. INKEY BÉLA bemutatja: «*Mezőhegyes és környéke föld- és talajtani térképét*», megmagyarázván e vidék geologiai alakulását, talajminőségét és az egyes talajfajok keletkezését.

A felvett terület 1086 km², nagyjából kitűnő termőtalaj, mely nem egyéb, mint a diluvalis lösztakarónak sokszorosán elárasztott, átmosott és sok szerves anyaggal megtelt feltalaja. Helyenként több homok keveredik az agyagba, ott tehát könnyebb, lazább talajt kell megkülönböztetni. A homok maga a diluviumnak idősebb tagja, kisebb-nagyobb mélységben mindenütt található az agyag alatt, de

helyenként a felszínre is kilép és homokos buczkás területet képez. nevezetesen egy hosszú ivalaku vonulatban Zimány-Ujfalutól Orosházán át H.-M.-Vásárhelyig. Ennek a könnyű talajnak az ellentéte a nehéz székes agyag, mely ezekben és mélyebb lapályokban mutatkozik és erős összeállása, vízhatlansága és sziksótartalma miatt művelésre nem oly alkalmas. A sziktalaj képződése a későbbi alluviális korzakba esik. Mezőhegyes körül különösen Battonyán, Tompán, Kopáncson, N.-Királyhegyesen, Sámsonon és a vásárhelyi határban vannak nagyobb szikes térségek.

2. Dr. STAUB MÓRICZ ismerteti: «*Ctenis hungarica* n. sp.-t Dománról Krassó-Szörény megyében. A liaszkor e növénye valamennyi eddig leirt *Ctenis*-fajt méreteiben jóval túlhalad, a mennyiben e haraszt szárnyalt levelének hosszúsága legalább 2 m lehetett. A levél állománya hártyanemű. A levélszelvények alakja is egyik ismertető jellege.

3. P. INKEY BÉLA a folyó évi februárius hó 25-én d. u. 4 óra körül «*Büsi községben* (Somogy megyében) lehullott barna hónak» üledékét mutatja be, mely a mikroszkop alatt megvizsgálva ugyanazt az összetételt mutatja, mint a közönséges sárgaföld legfinomabb pora, t. i. tulnyomólag szögletes kvarzszemekből, igen finom csillámpikkelyekből és agyagpelyhecskékből áll. Ezeken kívül látható benne több színes ásványrészecske is, melyek közül a zöldesek leginkább amphibol és epidot töredékek; de vannak egészen ép, tiszta, szabályos kiképződésű kristályocskák is; végre nem csekély számmal fekete mágnesvas szemecskék, melyeknek a por sósavoldatában mutatkozó vasreactiót lehet tulajdonítani, a nélkül, hogy ez a jelenség akár meteor-por, akár vulkáni por természetére vallana, mert a finom magnetit por állandó keveréke a mi alföldi talajainknak is. A porszemek átlagos nagysága nem haladja meg az 1 mm huszadrészét, kivéve egyes csillámpikkelyeket, melyek viszont rendkívül vékonyak. A közönséges iszapolási módszerrel ily finom port kapunk, ha az iszapoló vízár sebessége másodpercenként legfőlebb 2 millimétert halad. Ily finom port a szél könnyen felragadhat és nagy távolságba és magasságba szállíthat. A februáriusi barna hóhullás tehát könnyen megmagyarázható, minthogy tudjuk, hogy a megelőző napokban az ország déli részeiben a talaj már nagyon száraz és poros volt; a hirtelen felkeveredett szélvész, mely tudvalevőleg a deliblati homokpusztán roppant károkat okozott, a legfinomabb port felvitte azon magas légkörbe, hol akkor egy hideg ellenáramlat folytán hó képződött, mely a porral keverve lehullott. GAL GYULA úr tudósítása szerint a havazás tiszta fehér hóval kezdődött, de négy óra tájt egy hamvas színű sötét felhő borult a vidékre és erős keleti szél mellett barna vagy szürkés hó kezdett hullani, melyet nemsokára feketére festett bódara váltott fel; végre ismét egy kevés fehér hó esett. A deliblati vihar, Somogyban pedig a keleti széllel beálló havazás elég világosan mutatják, hogy hol kell a színes hó eredetét keresnünk, és maga a por összetétele semmiképp sem igazolja a vulkáni kitörést, vagy akár a madridi meteorrobbanás hypothesisét.

A f. évi januárius 8-án tartott választmányi ülésen a «Földtani Közlöny» szerkesztő bizottságába választottak; dr. ILOSVAY LAJOS, dr. SCHMIDT SÁNDOR, dr. SCHAFARZIK FERENCZ, L. LÓCZY LAJOS és dr. PETHÓ GYULA vál. tagok.

Az e. titkár bemutatja a congressusi bizottság határozatait a Társulat részvételét illetőleg az ezredéves kiállítás alkalmával.

Az e. titkár mint pénztáros bemutatta a múlt év december havára vonatkozó pénztári jelentést; nem különben bemutatja a «Szabó-emlékalap» pénzeinek megvizsgálására kiküldött bizottság jelentését.

Az e. titkár felolvassa a «Szabó-emlékalap» mikénti értékesítése végett kiküldött bizottság ajánlatát. Hosszabb, élénk eszmecsere után a választmány azt határozta, hogy az idei közgyűlésnek két fő ajánlatot fog tenni, u. m., hogy az emlékalap jövedelméből főjutalom gyanánt érem adassék, és hogy ezenkívül megbízások adassanak tudományos kutatásokra.

Dr. SCHAFARZIK FERENCZ vál. tag mint a földrengési bizottság előadója jelenti, hogy dr. KOCH ANTAL tisztségéről leköszönt, egyuttal ajánlja, hogy ADDA KÁLMÁN m. kir. segédgeológus a bizottságba választassék. A választmány e jelentést tudomásul véve az ajánlatot elfogadta.

A könyvtár részére beérkezett ajándékkönyvek: STUR D.: Geolog. Special-Karte der Umgebung Wiens 1 : 75000. — TIETZE E.: Geolog. Karte von Olmütz 1 : 75000. — TELLER F.: Geolog. Karte der Karnischen und Julischen Alpen 1 : 75000.

A folyó évi januárius 29-én tartott választmányi ülésen új tagoknak ajánlatnak:

SCHRÖCKENSTEIN FRIGYES úr, bányamérnök Szekulon (Krassó-Szörénym.), ajánlja SCHRÖCKENSTEIN FERENCZ r. tag.

Rendes tagnak való felvételét kéri SZIKORA BÉLA úr, kéményseprőüzlet tulajdonos és járási tűzrendészeti felügyelő Devecseren.

Az e. titkár bemutatta a múlt évi közgyűlés részéről kiküldött pénztárvizsgáló bizottság jelentését az 1895-ik évről; ezzel kapcsolatosan előterjeszti az 1896. évi költségvetést, s ajánlja a választmánynak, hogy a «Szabó-emlékalap» 3500 frtra egészítsék ki. A választmány a jelentést tudomásul vevén úgy az előirányzatot, mint az ajánlatot elfogadja.

Az e. titkár jelentést tesz a «Szabó-emlékalap» ügyében; a választmány az ez ügyben kiküldött bizottság javaslatát magáévá tevén, a közgyűlés elé azt a javaslatot fogja terjeszteni, hogy az alap kamataiból egy legjobb geológiai munka jutalmaztassék és hazai kutatások anyagilag segítéztessenek. Dr. SCHMIDT SÁNDOR vál. tag úr indítványára a választmány elhatározta, hogy egy elnöki átiratot intéz a «Nemzeti Casinó» igazgatóságához, hogy az igazgatóság által kulturális czélokra kitűzött összeg egy részét a «Szabó-emlékalapra» megnyerje.

Az ezredéves országos kiállítás közművelődési csoportjának átiratára a választmány úgy határozott, hogy a «Földtani Közlöny» füzeteit 1896. május 1-étől beküldi a bizottsághoz.

Az Uj-Alexandriában (Lublina kormányzóság) létesült «Jahrbuch für Geologie und Mineralogie Russlands» szerkesztőségétől felajánlott csereviszonyt a választmány elfogadja.

HALAVÁTS GYULA úr vál. tag indítványára az idei közgyűlés dr. KANKA KÁROLY, főorvost Pozsonyban, mint a társulatnak ez idő szerint legrégebbi tagját írásban fogja üdvözölni.

A folyó évi márczius hó 4-én tartott *választmányi ülésen* a folyó ügyek elintézése után az e. titkár bemutatta a vallás- és közoktatásügyi miniszter átiratát, a melyben a társulatot az európai geologiai térkép 25 példányának mikénti szétosztásáról értesíti. Továbbá bemutatja a «Nemzeti Casino» igazgatóságának felelőjét a társulat oda vonatkozó kérelmére, hogy az a «Szabó-emlékalap» gyarapításához járuljon. A casino igazgatósága sajnálatát fejezi ki, hogy a társulat kérelmének eleget nem tehet, mivel a millenniumi év alkalmával kulturális czélokra szánt 10.000 frt a közgyűlés határozata szerint első sorban a nemzeti nyelv fejlesztésére fordítandó.

Az e. titkár felolvassa a társulat pártfogójának, herceg Eszterházy Pál köszönő levelét a társulat üdvözetére a hercegnek az aranygyapjas rend elnyerése alkalmából.

Dr. Kanka Károly főorvos Pozsonyban szintén írásban fejezte ki köszönetét, hogy az idei közgyűlés őt mint a társulat jelenlegi legrégibb tagját üdvözölte.

Az e. titkár bemutatja az ezredéves orsz. kiállítási igazgatóság értesítését, hogy a társulat kiadványainak kiállítására a kért tért fentartotta.

Az e. titkár mint pénztáros bemutatja a januárius és februárius hónapokra vonatkozó pénztári jelentéseket.
